

1.

Mən əyalətdə yaşayan və işləyən istedadlı yaradıcı insanlarla ya əyani, ya da qiyabi tanışlığımın həmişə qürurlanmışam. Bu şəxslər "şəhəri" də, "bakılı" da ola bilərlər, lakin doğulduğu kənd, oba onları çəkib torpağa bağlamışdır. Belə yaradıcılardan Ramiz Qusarçaylı, Elşad Səfəri, Şəkar Aslan, Etibar Əbilov, Ruhəngiz Əşrəfqızı, Tofiq Hüseynli, Mətləb Ağa... yaddaşımda yaşamaqdadır. Yeri gəlmiş-kən müxtəlif illərdə onların yaradıcılığı haqqında hətta monoqrafiyalar nəşr etdirmişəm. Ona görə ki, "gözdən uzaqdılar", ona görə ki, istedadlıdırlar, qələm sa-hibləridirlər. Ona görə ki, ədəbiyyata necə "vəsiqə" alıbsa, ədəbiyyata etibarla-rını itirməmişlər. Ona görə ki, işlərinə laqeyd qalmamışlar, daxili təkən - ilham, ehtiras onları yazı masasına çəkmişdir.

Xatırlayıram: ötən əsrin 80-90-cı illərində bir imza mənimlə "görüldü", El-dar Əhmədov (Qarqarçay), "Ömrün hekayələri kitabı", az sonra "Xatırladım səni" kitabları diqqətimi cəlb elədi. Duydum ki, bu gəncin ürəyi doludur, poeziyaya köklənibdir, poetik ovqatı səngiyəndə nəsrə keçir, mənsur hekayələr qələmə alır, arxada yaşayan illərinin həzin sızılısı çırpınır. Lakin Eldarla görüşmək imkanım olmadığımıza yalnız təəssüflənirdim. Günlərin birində istedadlı mərhum şair Ənvər Əhməddən söhbət əsnasında soruşdum ki, Ağcabədidə yaşayan bir şairi nişan ver-səm tanıyarsanmı? O, gülümsündü, cavabımı intizarla gözlədi. - Eldar Qarqarçayı deyirəm. Maraqlı yazardır, iki kitabını oxumuşam, güclü hissiyyatı var:

**Nələr çəker kövrək könlüm,
Kövrək könlüm, ipək könlüm,
Tənha qalib çiçək könlüm,
Bir yadına salan yoxdu.**

Misraları dinləyən Ənvər Əhməd azca ayağa qalxdı, qolumdan tutdu, saçına el çəkdi, mənə elə gəldi gözləri doldu, handan üzünü mənə çevirdi, şeirin son misralarını qoy mən deyim:

**Söylə, ürək bəs neyləsin?
Dərd - sərinə kimə desin?
Əsir içdə əsim-əsim,
Bir havasın çalan yoxdu...**

Allahverdi, - astadan dilləndi. - Eldar mənim qardaşım oğlumdur, Ağcabədi-də yaşayır, ixtisasca su mühəndisidir. Məni uzaqlara apardın. Dünyasını dəyişən qardaşlarım Elbursu, Əbülfəti xatırladım. Yaradıcılıq odu biz nəsilə əzəldəndir. Qardaşlarımı yaxşı tanıyırsan. Elbursu, Əbülfətlə dostluq eləmişəm. Onlar da istedadlı idilər. Elburs "Elm" nəşriyyatının baş redaktoru işləyirdi. - Ənvər Əhməd gülümsündü:

- Səni bir gün Ağcabədiyə aparacağam, Eldarla tanış olarsan, canlara dəyən oğlandır.

- Bu günlərdə təzə kitabım çıxacaq, sənə bağışlayaram avtoqrafımla, könlünə düşsə yazarsan.

Heyif, Əcəl imkan vermədi, şair Ənvər Əhmədi itirdik.

2.

Mən şeir sənətini - poeziyanı fikri və zövqü oxşayan - ovsunlayan sehr kimi qavrayıram. Şeir - beləşətti səsələnmişlə hikmətli sükutun möcüzəsini əyaniləşdirir. Şair predmetlərdə və hadisələrdə obrazlarını görür, duyur və idrak edir: qışın oğlan çağında qar altında baş qaldıran bənəvşəni, bal arısının qonağı olduğu zərif çiçəkləri, leçəklərində sığıya dönan jələni yaddaşımda canlandırır, Güneşin şə-fəqlərinə tabı çatmayan buludların göz yaşlarına acıyır. Poeziyanın baş qəhrəmanı İnsandır, insana məxsus xoş əməllərdir. Şeir yazmaq, müşahidələri poetik dilə "çevirmək" cəsərətdir, yaradıcılıq ovqatından, əhval - ruhiyyədən asılıdır, o

Bir kitab şeir...

məqam-larda yaradıcı İnsan sənət meydanında kəşfiyyatçıdır, şeylərin, hadisələrin təsvirət-mə duyğusunu yaratmasıdır. Məni bu qənaətə gətirən Eldar Qarqarçayın "Bir kitab şeirləri, hekayələri, esseləri" oldu.

3.

Eldar Qarqarçay əsasən mənsur şeirlər yazır, bu janrdə o şəxslər qələm işlədir, onda poetik üreklə intellektuallıq birləşir. Rus ədəbiyyatında böyük yazıçı İvan Turgenev mənsur şeirlər ustası kimi tanınır. Azərbaycanda Xalq yazıçısı Gül-hüseyn Hüseynoğlu maraqlı mənsur şeirlər müəllifidir. Onun "Mücrü"sü əsasında eyni adlı telefilm də çəkilmişdir. Eldar Qarqarçayın mənsur şeirləri qısa və lako-nikdir, fikir yüklüdür. İnsan fenomeninin psixologiyası: poetik ricət, davranışda in-variantlıq, hissi birləşmə, habelə mövcudluğun yaratdığı ziddiyyətlərinin, qayda - qanunların, göstərişlərin tənzimlənməməsi, ünsiyyətin bir-birindən təcrid olunması - diskretlik və s. leytmotiv müstəvisinə çıxır. "Dünya təzaddan doğulub" mənsur şeiri maraqlı doğurur: "Hər zülmətin bir sonu var. Hər qışdan sonra yayyaşıl bir yaz - bahar doğur. Bu dünya təzadda yaşayır, bu dünya təzaddan doğulur. Bu dünyada yaranmışların hamısının oxşarı, bənzəri var..." Bəli, Dünya Təbiətdə sığınır, pərvəriş tapır.

Eldar bəylə söhbətimdə Dünya barədə şəxsi mülahizələri var, "Dünya meydanıdır: kimi yaşamağa gəlir, kimi alverə, amma xoşbəxt insanlara tamaşaya gələnlerdir", - fikrimə astadan cavab verdi ki, Dünyanı hissiyyatla dərk edirik, bu Dünya sərvət ətrafında fırlanır, bu Dünyanın müxtəlif yolları var bizi aparır: "Yol-lar taleyimizlə birgə doğulub. Yol getmişik enişli, yoxuşlu. Yol getmişik, - daşlı, kəsikli. Bir işimiz, bir məqsədimiz alınmayanda giley etmişik. Bəzən bu yolları qınamışıq. Yollarımız uğurlu, uğursuz olub, yolları sınıamışıq.

Ömrümüz yol üstündədi. Ömrümüz su kimi axır. Yollar yaşamaq, yaşamaq üçün bizi çağırır". Yazığının "Yollarda keçən ömür", "Yollar bizi gözləyir", "Yol-çu yolda gerek" mənsur şeirləri yaşayan illərin və yaşanacaq günlərin əks - sədasıdır. Bir şeirində oxuyuruq:

**Yollardan başlayır elə ömür də,
Ömrümüz bənzəyir gülə ömür də...
Qala, bir söz qalam, elə ömürdən,
O zaman iz olar geri baxmağa -
Bir yol başlamışam üzə sabaha!**

Eldar bəy mənsur şeirlərində İnsanı kainatdan ayırmır və deyir ki, Kainatda iki qüvvə var: səbəb və nəticə. Nəticə iztirabdır, səbəb həyat sevincidir, kainat dəyişməzdir, hərəkətsiz heçnə yoxdur, ziddiyyətlər bir-birini kəsir. Eldar Qarqarçayın mənsur şeirlərində və hekayələrində Təbiətin predmetləri dərin müşahidədən bəhrələnir, faktlar və hadisələr xalis məntiqi səciyyə daşıyır, oxucuda impressivlik - təəssüratoyadıcılıq yaradır, nəsihətçilikdən uzaqlaşır. O, Təbiəti müşahidə etməklə oxucusunu da daxilən zənginləşdirir. "Xəzər layla çalır", "Göy üzündə gillənər çiçəklədi" və "Bu bahar" mənsur şeirləri həzin üreklə yazılmışdır: "Mavi gözlü, şıltaq ləpəli, dalğa-dalğa, təpə-təpə ləpəli Xəzərim mənim. Sənə ünvanlanan sədə, səmimi misralarım, təmtəraqdan uzaq bir hədiyyəmdir bu yazım, bu nəğməm mənim".

Yaxud: "Yağış yağdı. Göylər hönkür-hönkür ağladı. Sevincdən idi, bəxtdən idi, yoxsa göyün nə olar görəsən dərdi.

Göy üzü çiçək-çiçək gülümsədi, göy üzündə gillənər çiçəklədi".

Bu sətirlər poeziyadır, sentimentallıq əzəmətidir, heyretin təntənəsidir!

Eldar Qarqarçayın poetik - nəsr dünyasında insanlıq təntənəsi heyretlə səslənir, bu təbiidir, ona görə ki, peşəkar mühəndis kimi sənətini sevəndir, Azərbaycan Mühəndis - İnşaat İnstitutunda çay qurğularının və su - elektrik stansiyalarının hidro - texniki tikintisi üzrə peşəkar mühəndis olaraq uzun illər səmərəli fəaliyyət göstərmişdir. Eyni zamanda (1977-

1985) komsomol, həmkarlar təşkilatı, partiya və sovet sistemində çalışmışdır. Ağcabədi Suvarma Sistemləri İdarəsinin rəisi vəzifə-sində işləmişdir. Həyat yolu keçmiş, insanların psixologiyasına daha yaxından bə-ləd olmuşdur. Görünür, həyatı öyrənməklə eməkçi adamların maraqlarına müsbət reaksiya vermiş ki, yaradıcılığında bu hissələrin əks - sədasını təsvir etmişdir, hər bir əsərində insan fenomeninə rəğbətini gizlətməmişdir. "İnsanlıq himni çalın-mışdır" mənsur şeiri belə bir niyyətlə yazılmışdır: "Doğulanların haqqı var yaşa-mağa, insan adını daşımağa?" - deyir və "Min ildir yenə də insanlıq zəfər çalmır, insanlıq bayrağı hər yerdə ucalmır, insanlıq əsil qiymətini almır", - qənaətinə gəlir. Amma yazıçı həyata nikbin baxır: "Yaşayırıq verilmiş ömrümüzü, tale payımızı", - pıçıldayır.

Eldar Qarqarçay yaxşı insanları - ziyalıları, qəhrəmanları unutmur, onlara əsərlər həsr edir, dünyasını dəyişənlərin xatirəsini əziz tutur. Cavad xana, Nazim Hikmətə, Yaqub Məmmədova, Qəşəm Aslanova, Xəlil Quliyevə, Elçin Qənbərova həsr etdiyi hekayələrində biz müəllifin kədərini yaşayırıq. Hər bir hekayədə bu insanların parlaq surətləri yaşayır. Eldar bəy unudulmaz əmiləri Əhməd Elbursa, Əbülfət Misiroğluna elegiyalar həsr etmişdir. Maraqlıdır mən bu iki istedadlı şəx-siyyətlə uzun illər ünsiyyətdə olmuşam, çörək kəşmişəm. Elburs həm də gözəl şair idi, alim idi, güclü yaddaşı vardı. Mən "Maarif" dövlət tədris nəşriyyatının baş re-daktoru təyin olunanda o, "Elm" nəşriyyatının baş redaktoru vəzifəsini daşıyırdı. "Qəburlat" bağında Göyçaylı Zül-fünün məşhur çayxanasında görüşdük, mənə təbrik elədi və təzə yazdığı iki şeirini oxudu. Eldar bəyin "Ruhumuz işiq səvəndi" hekayəsini oxuyanda xatirələrə qayıtdım. Elburs Əhmədin "İnam və idrak poetik-ası" traktakından bəzi yerləri necə həvəslə oxuduğu hələ yaddaşımdadır.

**Məndən soruşmayın, yolum haradır,
İşğam, hər zərrəm bir yol yaradır. -**

Elbursa məxsus beytdir!

Elbursun kiçik qardaşı Əbülfət Misiroğlu (bu imza ilə tanınırdı) ilə radioda işləyəndən tanıyırdım, ilk hekayəsi (adını xatırlamıram) "Azərbaycan gəncləri" qəzetində çıxmışdı. Elə sevinirdi ki! O, çox istedadlı gəncdi, qələm sahibiydi, tez-tez görüşürdük. Mən o vaxt Dövlət Televiziyasında müəllifi və aparıcısı olduğum "Pedaqogika" verilişinin montajı zamanı Əbülfətlə görüşürdüm, son dərəcə nikbin oğlandı. Eldar bəy "Üzü bəri baxan dağlar" lirik hekayəsini əminsinin xatirəsinə həsr etmişdir. Bu mənsur hekayə Əbülfətin mənə doğma olan surətini bir daha yada saldı, "sözünün yerini bilən, müdrik fikirlə və düşüncəli" idi. Heyif az yaşadı, "Qırmızı alma" hekayəsilə ədəbiyyata gəlmişdi, səmimi qələmi, hərərətlə ürəyi vardı: "Sən uzaqgörən, sən bir yurd fədaisi idin", - bu sözlər Əbülfətə yaraşır. Qala təpə yanında dəfn olundu, əziz dostum, başdaşın susmuş heykələ dönmüşdür, sən isə susan deyildin, sözlü - söhbətçildin. Qardaşın Elburs o vaxt sağ idi, səni və qardaşın Yusifin ziyarətinə gəlmişdi və bir bəndlik şeir demişdi:

**Ruhum - məsləkimdi, canım - vətənin,
Məzarın Vətənin gərəyi olsun.
Vətən sərhədində dəfn edin məni,
Başdaşım bir sərhəd dirəyi olsun!**

4.

Eldar Qarqarçay ürəyi dolu şairdir, amma bu, o demək deyil hər gün, hər saat şeirə köklənir - belə düşünməzdim. Axı, şeirin yazılması müddəti: dəqiqələri, günləri müəyyən deyilsə nəticədir. Poeziyada Zaman - Vaxt şairi özünə həmdəm sayır, onunla razılışır. Poeziya sənətində şair qayəni, yozumu inkar eləmir, ov-qatının gəlişini gözləyir. Poeziya bütün hallarda öz əxlaq sistemini qurur, yaxud qur-

mağa çalışır. Ona görə də şeirə yalnız gözəllik predmeti kimi yanaşmaq birtərəflilikdir. Mən Eldar Qarqarçayın şeirlərini oxuyanda bu qənaətə gəldim. "Vətən", "Varlığım adı Vətən", "Ana dilim" və sair şeirlərində şairin müqəddəs hissələri əyaniləşir:

**Torpağında göyərirmən,
bitim mən,
Sən ünvanlı nəğmələri
ötüm mən,
Çağır gəlim, harayına
yetim mən, Vətən! -**

Şairin Vətən sevgisidir və bu şeiri Eldar xalq şairi Söhrab Tahirə həsr etmişdir. "Şuşam gözlər bizi" şeirini yazanda Qarabağın tacı olan bu şəhər işğal altında idi, Şuşanın da gözləri yol çəkirdi.

**Cıdır düzü yetim qalib,
Xarı bülbül itib, qalib?
Sultan bəyi yada salıb -
Şuşam hər gün gözlər bizi...**

Nəhayət, şair istəyinə Şuşası ilə qovuşdu. Eldar Qarqarçay vurğuladığım kimi - qəlbi, ürəyi, sinəsi dolu bir insandır, sözlü - söhbətli şairdir. Belə təbiətli insanlarda hərərətlə sevnən hissələr güclü olur. Sevgilə süslənmiş şeir - poeziya ilk misrasından son sətirinə qədər, məhəbbətin təzahürüdür. Sevgi - məhəbbət şeirlərində, adətən, aşıqların sevgiyə qarşı davranış modelinin qurulmasına imkan yaradır, digər dəyəri isə şeirin ekspressivliyidir, yeni duyğuların inikasidir. Eldar bəyin həm mənsur hekayələrində və es-sələrində, həm də şeirlərində şair vurğulu-ğu oxucunun hissələrini oyadır. "Yolları öpür baxışım", "Yaşaya bilmərəm", "Sən-siz olsam", "Sənsən sevgi nubarım", "Məni mənə qaytar" şeirlərini oxuyanda "Ruhi fatehlik" yaşadım, şeirin estetik və gözəllik qüvvəsinə inandım:

**Sənsizlik içimi göynədir, yaxır,
Sən məni, sən məni, niyə unuttun?
Göz yaşım gözüməndən könlümə axır,
Sən məni, de, məni niyə unuttun? -**

Deyə şairi anlamaq çətin deyil, vüsal üçün həsrət çəker, gecə - gündüz yol gözləyər, amma eşqin sonu qəm deyilmi?!

**Bu dünyanın qəmi boldu,
Çətin olur eşqin yolu,
Gözləyirəm, gözüm dolub,
Məni dərdlər, döyər, gözəl!**

Eşq - sevgi deyil, cinsi enerjini rədd edir, aşıqı tənhalığa aparır və Ruhla qovuşur. Bu baxımdan bu enerji - "libido" şairdə özünü daha tez tapır və sönmür, sevgi isə aşıqını itirmir, ona qovuşur. Sevgi - məhəbbət şeirləri həsrətin solmayan çiçəyidir, vaxtsız açılarsa "sevnən tay-lar"ın yaddaşında hər səhər açılır, ətrini verir. Belə bir hissələri yaşayan Eldar Qarqarçayda sevgisi poeziyasında fərdidir, hər kəsə qismət deyil, ilahi paydır, sentimentallıq əzəmətidir, heyret və təntənədir, Ruhun qiymətidir, özünə dediği kimi:

**Yolumda sən, izimdə sən,
Ürəyimdə, gözümdəsən,
Ruhumdasan, özümdəsən,
Ruhum, məni mənə qaytar!**

5.

Şair Eldar Qarqarçay - Əhmədovun son kitabı "Bəlkə bir də görüşdük" adlanır. Bu poetik və nəsr məcmuəsini xeyli əvvəl oxumuşdum, arabir yaşadığı Ağcabədidən ara-sıra mənə zəng çalırdı, söhbətləşirdik, "görüşürük", - söyləyirdi. Və bir gün Bakıda görüşdük, saatlarla söhbətləşdik. Şirin, emosional danışığı mən-də zəngin təəssürat yaratdı. Vaxtın necə sürətlə ötdüyünü hiss eləmədim. - Müəllim, - astadan dilləndi. - Nəhayət, biz görüşdük, sizi daha yaxından tanıdım. Sağ-lıq olsun, bir də görüşürük, amma Bakıda yox, Ağcabədidə, Qarabağ torpağında...